

NRKs kulturegnskap

En analyse av hvordan NRKs aktiviteter bidrar til verdiskaping i kultursektoren

Om Oslo Economics

Oslo Economics utreder økonomiske problemstillinger og gir råd til bedrifter, myndigheter og organisasjoner. Våre analyser kan være et beslutningsgrunnlag for myndighetene, et informasjonsgrunnlag i rettslige prosesser, eller et grunnlag for interesseorganisasjoner som ønsker å påvirke sine rammebetingelser. Vi forstår problemstillingene som oppstår i skjæringspunktet mellom marked og politikk.

Oslo Economics er et samfunnsøkonomisk rådgivningsmiljø med erfarne konsulenter med bakgrunn fra offentlig forvaltning og ulike forsknings- og analysemiljøer. Vi tilbyr innsikt og analyse basert på bransjeerfaring, sterk fagkompetanse og et omfattende nettverk av samarbeidspartnere.

Om kultur- og medieøkonomi

Oslo Economics tilbyr økonomisk analyse av problemstillinger på kulturområdet. Vi har gjennomført flere prosjekter innen kultursektoren. Vi har analysert samfunnsøkonomiske problemstillingen innenfor scenekunst, musikk, museum, litteratur og språk, filmproduksjon, kringkasting, kulturbygg, arkiv og idrettsarrangement/idrettsanlegg.

Oslo Economics er blant de ledende analyse- og rådgivningsmiljøene innenfor telekom, IKT og media i Norge. Vi har medarbeidere som har betydelig fagkompetanse og sektorerfaring. Vi har særlig innsikt i hvordan myndighetene utøver reguleringen av tele- og mediemarkedene.

NRKs kulturregnskap/2015-8

© Oslo Economics, 11. februar 2015

Kontaktperson:

Asbjørn Englund / Partner

aen@osloeconomics.no, Tel. 913 18 802

Forsidebilde: Utvalg av NRKs eksterne produksjoner i 2014, hentet fra NRKs nettsider («lista 2014»)

Innhold

Sammendrag og konklusjoner	4
1. Innledning	6
1.1 Bakgrunn og mandat	6
1.2 Vår metodiske tilnærming	6
2. NRKs satsing på kultur	7
3. NRKs effekt på produksjonsmiljøer	8
3.1 Interne produksjoner bestilt fra NRKs interne produksjonsenheter	9
3.2 Norsk produksjon bestilt fra eksterne produsenter	9
3.3 Oppsummering av NRKs effekt på produksjonsmiljøer i Norge	15
4. Norske musikere	15
4.1 Rettighetsinntekter	16
4.2 Honorarer til norske musikere	18
4.3 Eksponeringsverdi	18
4.4 NRK viser bredden i norsk musikk	19
5. Forfattere	21
6. Utøvende kunstnere	22
7. Oppsummering	24

Sammendrag og konklusjoner

NRK har som oppgave å utvikle og styrke norsk språk, identitet og kultur, og er en av de viktigste kulturinstitusjonene i Norge. De særskilte forpliktelsene NRK har som allmennkringkaster er nedfelt i NRK-plakaten og som en del av NRKs vedtekter. Hvert år redegjør NRK for hvordan de løser oppdraget i sin årsrapport.

I denne rapporten har vi laget et kulturegnskap. Vi ser på hvordan NRK bidrar til verdiskapning i kultursektoren, både direkte ved å betale honorarer og rettighetsvederlag, og indirekte gjennom å synliggjøre og bringe fram bredden innenfor norsk musikk, litteratur og kunst.

Rapporten viser at NRK årlig bruker nærmere en halv milliard kroner på norsk kulturliv utenfor NRK, tilsvarende rundt 9 prosent av lisensinntektene. I tillegg kommer den interne produksjonen, som ikke vurderes i denne rapporten.

NRK har særskilte forpliktelser på kulturområdet. I følge NRKs vedtekter skal minst 35 prosent av musikken som spilles på NRK være norsk, med vekt på norskspråklig og/eller norskkomponert musikk. Videre skal NRK holde et fast orkester, og skal ha kulturstoff som dekker både smale og brede grupper og innenfor alle aldersgrupper.

NRKs produksjoner har betydning for norsk språk og kultur direkte. Det er også slik at NRKs virksomhet påvirker miljøer utenfor NRK. Påvirkningen skjer ved at NRK kjøper tjenester fra eksterne aktører og dermed bidrar til deres verdiskapning. Eksempler på slike tjenester er innleie av musikere og skuespillere til interne produksjoner eller investering i produksjoner hos eksterne produksjonsselskaper. Videre betaler NRK for musikkrettigheter, for å benytte åndsverk fra kunstnere og for å benytte ferdige produksjoner laget av andre, eksempelvis norske filmer.

Begrepet kultur er i seg selv vanskelig å definere, og brukes i flere betydninger, blant annet om hva en gruppe mennesker har felles til forskjell fra andre grupper. Det er ikke det vi er opptatt av her. Med kultur i denne rapporten mener vi kunst, musikk og litteratur. For å vurdere NRKs betydning for kultursektoren har vi analysert hvordan og i hvilken grad NRKs aktiviteter bidrar til verdi for norske musikere, forfattere og andre utøvende kunstnere. I tillegg har vi analysert hvordan NRKs interne og eksterne produksjoner bidrar til verdi for norske produksjonsmiljøer.

Tabellen under oppsummerer bidraget fra NRK til kultursektoren utenfor NRK selv.

Tabell 1 NRKs bidrag til kultursektoren utenfor NRK, for 2014*. Millioner kroner

Aktivitet	Verdi
Fra intern produksjon bestilt fra NRKs interne produksjonsenheter**	54
Norsk produksjon bestilt fra eksterne produsenter (inkludert innkjøp av visningsrett til ferdige programmer)	252
Sum norske produksjonsmiljøer	306
Musikere (rettigheter og honorarer, inkl. KORK)	114
Forfattere og undertekstere (honorarer)*	42
Andre utøvende kunstnere (rettigheter og honorarer)	20
Sum bidrag fra NRK	482

Kilde: NRK, Oslo Economics, GRAMO og TONO. * Eksterne produksjoner og undertekstere er for 2013, ** Her menes NRKs innkjøp fra eksterne miljøer til sin interne produksjon

NRKs bidrag til norske produksjonsmiljøer var på ca. 300 millioner kroner i 2014. Det er NRKs investeringer i eksterne produksjoner som står for det største bidraget til produksjonsmiljøene. I 2013 investerte NRK ca. 252 millioner kroner i ulike norske produksjonsmiljøer, dette inkluderer innkjøp av visningsrett for ferdigproduserte programmer.

NRKs investeringer i eksterne produksjoner skiller seg fra de andre kringkasterne ved at de representerer større variasjon og bredde. For eksempel er det ingen av de andre kringkasterne som investerer i innhold til barn. Produksjonsselskapene oppfatter at NRK er villig til å satse på formater som ikke er utprøvd i markedet tidligere, og er en kanal som tør å ta sjanser på spissere og mer utfordrende prosjekter, med mer dybde og substans.

I følge NRKs vedtekter § 14 skal NRK formidle norsk musikk. Minst 35 pst. av musikken som spilles skal være norsk, med vekt på norskspråklig og/eller norskkomponert musikk. Vedtektene sier videre at NRK skal holde et fast orkester som dekker et bredt repertoar fra underholdningsmusikk til symfonisk musikk.

Den høye norskandelen i NRK medfører at NRK betaler en relativt høy andel av musikkrettighetene til norske musikkaktører (tekstforfattere, produsenter og musikere). Årlig betaler NRK om lag 100 millioner kroner i rettigheter til norske musikkaktører. I tillegg betaler NRK honorarer og lønn til musikere.

Når det gjelder NRKs bidrag til forfattere og utøvende kunstnere, består dette i hovedsak i ulike rettighetsbetalinger og honorarer. Totalt litt over 60 millioner kroner i 2014.

I tillegg til de direkte verdiskapningseffektene som er målt i kroner, bidrar NRK til flere effekter som det er mer utfordrende å måle i kroner. Dette er:

- NRK stimulerer bredden i norsk ekstern produksjonsbransje
 - NRK kjøper inn varierte sjangre fra ekstern bransje
 - NRK satser på uprøvde prosjekter med risiko
 - NRK er en forutsigbar og stabil inntektskilde for eksterne produksjonsmiljøer
- Eksponeringsverdier
 - For norske musikere, også ukjente unge artister
 - Eksponering av varierte musikk sjangre
 - For forfattere for eksempel i forbindelse med nylansering av bøker
- NRK bidrar til kultureksport (for eksempel «Lilyhammer»)

1. Innledning

1.1 Bakgrunn og mandat

Allmennkringkastingsoppdraget til NRK gir NRK særlige forpliktelser på kulturfeltet. Blant annet er det krav om at minst 25 prosent av innholdet skal være på nynorsk, minst 35 prosent av all musikk som spilles skal være norsk, og at NRK skal stimulere det norske filmmiljøet.

Forpliktelsene i allmennkringkasteroppdraget gjør at norsk kultur blir finansiert og promotert utover det som hadde vært tilfelle uten forpliktelsene. Forpliktelsene innebærer også at NRK opparbeider seg en kompetanse på kulturområdet og at NRK kan stille krav til eksterne produksjoner. Dette kan føre til økt kvalitet i produksjonene.

Kultur er et vanskelig begrep å definere og er et begrep med flere betydninger. Kultur kan omfatte et spesielt samfunns utviklingstrinn, og brukes dessuten som en samlebetegnelse på et enkeltmenneskes eller et samfunns materielle og åndelige utvikling. Kultur kan også være noe en gruppe mennesker har felles til forskjell fra andre grupper. Begrepet kultur er også mye brukt i sammenheng med kunst, musikk og litteratur, og det er denne betegnelsen som er sentralt for denne rapporten.¹

Den sektoren som produserer kunst, musikk og litteratur vil vi beskrive som kultursektoren. Kultursektoren omfatter produksjon av TV-innhold, radioinnhold, musikk, teater, film, bøker, opera mm. Bakgrunnen for denne rapporten er at NRK ønsker å kartlegge hvilket bidrag NRKs aktiviteter har for kultursektoren i Norge, og mandatet for denne rapporten er som følger:

«Oslo Economics gis mandat å gjennomføre en analyse av hvordan NRKs aktiviteter bidrar til verdiskaping i kultursektoren. To spørsmål skal utredes;

- *I hvilken grad, og hvordan, skaper NRKs interne og eksterne produksjoner direkte verdi for norske produksjonsmiljøer etc.,*
- *I hvilken grad bidrar NRKs aktiviteter til verdi for norske musikere, forfattere og andre utøvende kunstnere.»*

I denne rapporten har vi altså begrenset kultur til å omfatte produksjonsmiljøer, musikere, forfattere og andre utøvende kunstnere og vi ser på bidraget NRK har på miljøene utenfor NRK. Rapporten er også avgrenset til å gjelde produksjon i Norge.

1.2 Vår metodiske tilnærming

For å svare på mandatet har vi gjennomgått skriftlig materiale, herunder NRKs årsrapport og årsregnskap, og allmennkringkastingsrapporten fra Medietilsynet.²

Deretter har vi gjennomført intervjuer/samtaler/fått innspill fra, sentrale personer i NRK og sentrale personer i kultursektoren i Norge, utenfor NRK. De vi har intervjuet er:

- Petter Wallace – sjef for eksterne produksjoner i NRK
- Espen Bjønnes – økonomisjef medier, strategi og JRP NRK
- Geir Olav Hauge – økonomiavdelingen i NRK
- Hege Duckert – Kulturredaktør i NRK
- Charlo Halvorsen – Underholdningssjef NRK
- Tone Donald – Sjef for P3/Ung NRK
- Per Ole Hagen – Musikkrettighetssjef i NRK
- Cato Strøm – TONO
- Martin Grøndahl – GRAMO
- Pål Giørtz – Dramatikerforbundet
- Pål Kruke Kristiansen – Rubicon
- Hege Christensen – Teddy TV

¹ For en nærmere beskrivelse av kulturbegrepet se: <https://snl.no/kultur>

² <http://www.medietilsynet.no/no/Dokumenter/Rapporter/Allmennkringkastingsrapporter/>

- Elin Aamot – GRAMART
- Sigmund Løvaasen - Forfatterforeningen

I tillegg til at intervjuobjektene har gitt oss nyttig informasjon under intervjuene, har flere også vært behjelpelige med å fremskaffe relevant informasjon i etterkant av intervjuene. Vi vil gjerne benytte anledningen til å takke alle involverte.

Hvis ikke annet er oppgitt er alle beløpene i rapporten uten merverdiavgift.

2. NRKs satsing på kultur

En som produserer innhold som omfattes av kulturbegrepet kan omtales som en kulturprodusent. NRK er en kulturprodusent og NRK formidler også kulturinnhold produsert av andre kulturprodusenter i Norge og i utlandet. NRKs vedtekter har fastsatt mål for NRKs virksomhet både som kulturprodusent og formidler av kulturinnhold produsert av andre i Norge.

I følge NRKs vedtekter:

«§ 14 NRK skal styrke norsk språk, identitet og kultur»

NRK skal formidle og produsere norsk musikk og drama. NRK skal formidle norsk film og stimulere det norske filmmiljøet. Minst 35 prosent av musikken som spilles skal være norsk, med vekt på norskspråklig og/eller norskkomponert musikk. NRK skal holde et fast orkester som dekker et bredt repertoar fra underholdningsmusikk til symfonisk musikk.

NRK skal formidle kulturarven i Norge. Arkivene til NRK er en del av denne. NRK skal arbeide for å digitalisere og tilgjengeliggjøre disse arkivene for befolkningen. Arkivtilbudet skal i hovedsak være gratis tilgjengelig.

«§ 15 NRK skal etterstrebe høy kvalitet, mangfold og nyskaping»

NRK skal tilby nyheter, aktualiteter og kulturstoff for både smale og brede grupper, herunder egne kulturprogrammer. Tilbudet skal gjenspeile det mangfoldet som finnes i befolkningen. Blant annet skal NRKs samlede tilbud appellere til alle aldersgrupper.

NRK skal formidle innhold fra Norden og bidra til kunnskap om nordiske samfunnsforhold, kultur og språk.

Som vedtektene viser, skal NRK være til stede i kultursektoren i Norge. Måten NRK gjør dette på er ved å produsere og skape innhold for publikum.

Vi vil i de følgende kapitlene redegjøre for i hvilken grad og hvordan NRK bidrar til verdiskaping i norske produksjonsmiljøer og videre i hvilken grad og hvordan NRKs aktiviteter bidrar til verdi for norske musikere, forfattere og andre utøvende kunstnere.

3. NRKs effekt på produksjonsmiljøer

NRK publiserer innhold fra flere ulike kilder for å levere hele bredden i allmennkringkasteroppdraget. Når man ser på NRK, vil programmene være en av fire ulike hovedtyper:

- Intern produksjon bestilt fra NRKs interne produksjonsenheter
- Norsk produksjon bestilt fra eksterne produsenter
- Nordisk samarbeid og co-produksjoner gjennom Nordvisjonen
- Internasjonalt innkjøp (som for eksempel fra BBC)

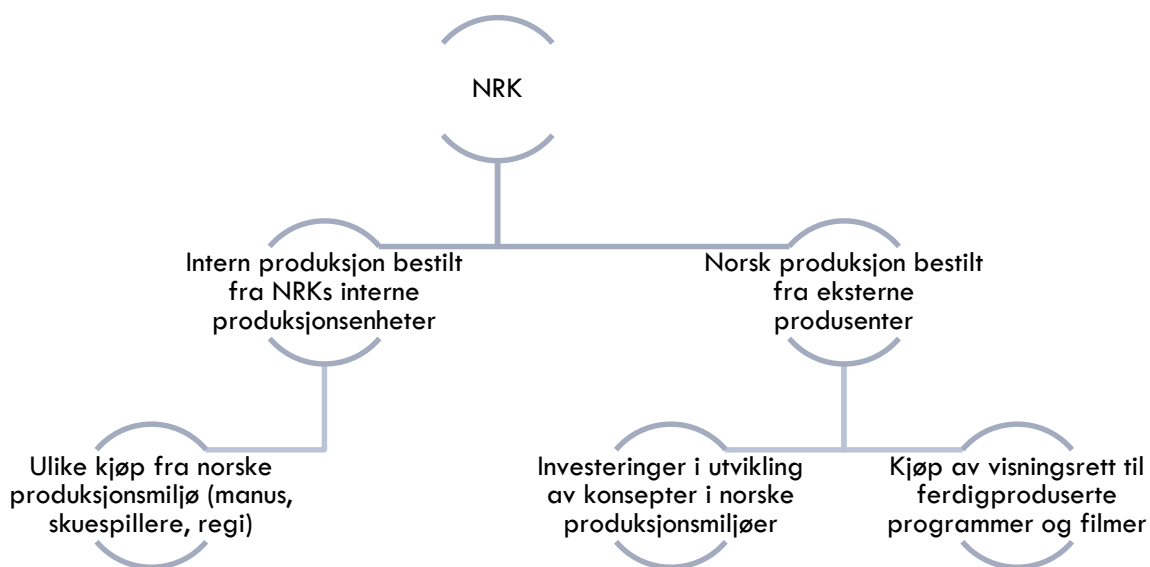
Ettersom denne rapporten dreier seg om hvordan NRK påvirker kultursektoren i Norge, vil vi gå gjennom følgende produksjonskategorier for å se hvordan de påvirker produksjonsmiljøer i Norge:

- Intern produksjon bestilt fra NRKs interne produksjonsenheter
- Norsk produksjon bestilt fra eksterne produsenter

Den første kategorien dekker alt innhold som produseres internt i NRK. Den andre kategorien dekker flere ulike typer produksjoner som har til felles at de er produsert eksternt. NRK kan være mer eller mindre involvert i norsk produksjon bestilt fra eksterne produsenter. I den ene enden av skalaen finner en programmer, for eksempel spillefilmer, hvor NRK ikke er involvert utover selve kjøpet av visningsretten til programmet. I den andre enden av skalaen finner en produksjoner hvor det er eksterne som produserer, men hvor NRK er involvert og investerer i konseptvalg og utvikling, eksempelvis «Lilyhammer».

Både intern produksjon og produksjon bestilt fra eksterne produsenter påvirker produksjonsmiljøer i Norge, men på litt ulike måter. Figuren under illustrerer hvordan de to hovedkategoriene påvirker norske produksjonsmiljøer.

Figur 1 Ulike måter NRK får bistand fra norske produksjonsmiljøer

Kilde: Oslo Economics

Før vi starter med å gå gjennom NRKs bidrag til verdiskaping i norske produksjonsmiljøer vil vi definere hva vi mener med begrepet produksjonsmiljø.

Med produksjonsmiljø mener vi alle innsatsfaktorer som må til for å kunne produsere et program på TV. Disse innsatsfaktorene er manusforfattere, skuespillere, regissører, film- og lydprodusenter med mere. Et produksjonsselskap er et selskap som produserer TV-programmer.

I de følgende to kapitlene vil vi gå gjennom hvordan NRKs interne og eksterne produksjoner påvirker norske produksjonsmiljøer. Når det gjelder produksjon av radio, er det meste produsert internt i NRK. Det har imidlertid blitt kjøpt inn et par eksterne radioprogrammer det siste året. NRKs bidrag til eksterne produksjonsmiljøer via radioproduksjon, belyses i kapitlet om interne produksjoner.

3.1 Interne produksjoner bestilt fra NRKs interne produksjonsenheter

NRK har en rekke interne produksjoner hvert år. For å kunne produsere programmene, er det nødvendig å kjøpe inn ekspertise fra ulike produksjonsmiljøer. Eksempler på programmer NRK produserer internt er blant annet: Nyheter, debattprogrammer og dramaserier (Himmelblå, Hjem, Berlineroplene).

NRK produserer i underkant av en dramaserie i sesongen, altså to i året. Når NRK igangsetter en intern dramaproduksjon gjennomføres det en rekke aktiviteter. For det første må produksjonen ha et manus, til det kjøper NRK inn en manusforfatter. Når manus er på plass må de rette skuespillerne finnes og leies inn. Deretter kjøper NRK inn regissører, musikk-komponister og fotografer.

I 2014 kjøpte NRK inn for nesten 14 millioner kroner for å kunne produsere dramaserier. I tillegg ble det kjøpt inn for å kunne produsere Radioteateret.

Produksjoner i underholdningsavdelingen kjøper også inn fra ulike deler av produksjonsmiljøene i Norge. Den største summen er knyttet til programledere og manusforfattere.

Fordelingen fremgår av tabellen under.

Tabell 2 NRKs interne produksjoners kjøp fra eksterne produksjonsmiljøer, 2014. Millioner kroner

Aktivitet	Sum
Manusforfattere (inkludert reprisehonorar)	16
Skuespillere og statister (inkludert reprisehonorar)	12
Regi	6
Foto	1
Eksterne programledere og andre medvirkende	13
Bruk av eksterne produksjonsmiljøer til diverse aktiviteter i P3/Ung	6
Sum	54

Kilde: NRK Kulturavdelingen, Underholdningsavdelingen, P3, NRKSuper. * Statister er her statister til underholdningsproduksjon

Interne produksjoner i NRK bidro i 2014 med verdiskapning for rundt 54 millioner kroner hos ulike produksjonsmiljøer i Norge. Som tabellen viser er det manusforfattere, eksterne programledere og skuespillere som mottar de største summene fra NRK. Diverse produksjoner i P3 bidro med ca. 6 millioner kroner i 2014.³

3.2 Norsk produksjon bestilt fra eksterne produsenter

Norsk produksjon bestilt fra eksterne produsenter består av to underkategorier. Den ene kategorien er investeringer i eksterne produksjoner. NRK er oppdragsgiver for eksterne produksjonsmiljøer og har et tett samarbeid med eksterne tv-produsenter. De tre siste årene har NRK satt ut oppdrag til norsk tv-produksjon for over 200 millioner kroner. Den andre underkategorien er kjøp av visningsrett til ferdigproduserte programmer. Kjøp av visningsrett for ferdigproduserte norske filmer og programmer var i 2014 6,6 millioner kroner. Disse kjøpene styres av innkjøpsredaksjonen (tidligere avdeling for innkjøp) i NRK

Vi vil i dette kapitlet spesielt berøre NRKs investeringer i eksterne produksjoner.

³ Rådhusplassen VG-lista topp 20, Topp 20 turne, Urørt-finalen, Urørt-Bylarm, ulike sendinger fra festivaler, P3 gull, med flere.

Investering i eksterne produksjoner er relativt nytt.⁴ På midten av 80-tallet vokste det frem en produksjonsbransje i Norge. Dette ble drevet frem av opphevelsen av TV-monopolet samt økt satsing på norsk film. De nye TV-kanalene satset på ekstern TV-produksjon fremfor interne produksjoner.

På 90-tallet var produksjonsbransjen vokst til en etablert bransje, med aktører som Rubicon og Norsk Film. Samtidig fortsatte NRK med å produsere sitt innhold selv. I takt med at bransjen vokste, ble det også etablert aktører som ønsket å produsere for NRK. Det oppsto dermed et press på NRK fra bransjen for å sette mer av produksjonen ut til dem. Samtidig så man fra UK at BBC åpnet for ekstern produksjon, og etter hvert også de øvrige allmennkringkasterne i Europa.

På slutten av 90-tallet fikk NRK et krav om at 10 prosent av innholdet skulle være innkjøpt fra europeisk produksjon. Kravet fulgte av et EU-direktiv som også Norge var bundet av, og som gjaldt alle landsdekkende TV-kanaler. Kravet sa at alle kringkasterne måtte levere 10 prosent av enten budsjett eller 10 prosent av sendetid fra europeiske produksjoner. Dette kravet gjelder fremdeles.

I 2004 ble det også spesifisert i NRKs internretningslinjer at 10 prosent av TV-budsjettet (eksl. Nyheter, Sport, distrikt, Sapmi og Innkjøp av ferdig produserte programmer) skulle brukes på norsk produksjon. NRK opplevde at dette ga en gevinst i form av forbedret kvalitet og bedret produksjon.

I 2008 nedsatte daværende kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas en gruppe for å utrede hvordan ekstern produksjon skulle organiseres i NRK. Konklusjonen var å opprette en egen redaksjon for å håndtere eksterne investeringer. I dag er eksterne relasjoner organisert i fire avdelinger i NRK:

- Innkjøpsredaksjon som hovedsakelig kjøper inn ferdige programmer som er klare til å sendes. Eksempler er serier som «Downton Abbey» eller norske spillefilmer.
- Redaksjon for eksterne produksjoner som er ansvarlig for å investere og utvikle nye programkonsepter. Det er her konsepter som «Stjernekamp», «Lilyhammer» og «Mesternes mester» er utviklet.
- Ulike redaksjoner som bestiller interne produksjoner, og som er ansvarlig for å utvikle og produsere internt innhold. Dette foregår i for eksempel kulturredaksjonen og underholdningsredaksjonen. Dette er interne produksjoner som kjøper inn diverse bistand fra eksterne produksjonsmiljøer, jf. Beskrivelsen i kapittel 3.1
- Nordvisjonen som sørger for det nordiske samarbeidet og gjenbruk av hverandres innhold i de nordiske landene.

NRKs investeringer i ekstern TV-produksjon har vokst fra 115 millioner kroner i 2007 til 245 millioner kroner i 2013. Ekstern TV-produksjon utgjorde 31 prosent av NRKs TV-budsjett i 2013 mot 18 prosent i 2007.⁵ Dette er hvis en ser bort fra den interne produksjonen av nyheter, sport, distriktkontorer og samisk innhold og innkjøp av ferdig produserte programmer. Tabellen under viser utvikling av eksternandel fra 2007 til 2013.

⁴ Vi bruker begrepet investering i stedet for forbruk fordi det skiller seg fra et innkjøp ved at NRK er med i utvikling av konseptet og får også et eierskap og rettigheter til konseptet/programmet som utvikles.

⁵ NRK har valgt å beregne eksternandelen med utgangspunkt i TV-budsjett fratrukket nyheter, sport, distriktssendinger, Sapmi og innkjøp fordi denne regnemåten sikrer en konstant å forholde seg til. Dette er fordi eksternproduksjon aldri vil påvirke disse fem kategoriene, og fordi dette også var regnemåten som bl.a. BBC brukte (WoCC – Window of Creative Competition), og som dermed gir NRK muligheten til å sammenligne seg internasjonalt.

Tabell 3 Eksternandel fra 2007 til 2013, tusen kroner.

Kroner						
År	Totalt TV-budsjett	TV-budsjett*	Ekstern	Norsk film og dokumentar	Ekstern totalkostnad	Andel ekstern
2007	1 244 770	655 958	115 284		115 284	18 %
2008	1 308 478	701 162	142 498		142 498	20 %
2009	1 373 991	646 106	133 944	5 490	139 434	22 %
2010	1 451 379	725 518	199 798	5 960	205 758	28 %
2011	1 432 458	699 918	195 946	9 448	205 394	29 %
2012	1 454 734	737 927	205 932	6 649	212 580	29 %
2013	1 528 747	786 244	236 277	8 398	244 676	31 %

Kilde: NRK Eksterne produksjoner

*uten Nyheter, Sport, DK, Sapmi og innkjøp

Kategorien kalt *ekstern* inneholder produksjoner der NRK betaler produksjonsvederlag og visningsrett. Som regel vil det bety at NRK betaler for et forprosjekt, deretter selve produksjonen og til slutt retten til å vise programmet. Enkelte ganger betaler NRK også for forprosjekter til produksjoner som ikke blir realisert. Dette er også med i kategorien. I tillegg inkluderer kategorien *ekstern* gjenkjøp av visningsrettigheter for eksterne produksjoner som NRK ønsker å sende på nytt, men der visningsretten har utløpt. I kategorien *Norsk film og dokumentar* ligger kostnader til visningsrettigheter for norsk film og dokumentarer.

Tabellen under viser en fordeling av hvor stor andel eksterne produksjoner utgjør av sendeskjemaet. Dette er totalt antall sendetimer på NRKs tre kanaler NRK1, NRK2 og NRK3/Super, inkludert repriser. Som tabellen viser utgjør eksterne produksjoner ca. 18 prosent av TV-budsjettet (uten nyheter, sport, DK, Sapmi og innkjøp).

Tabell 4 NRKs totale TV-budsjett i timer og andel eksterne timer. 2007-2013.

År	Totalt TV-budsjett i timer	TV-budsjett (uten nyheter, sport, DK, Sapmi og innkjøp)	Eksterne timer	Andel ekstern i timer
2007	17 231	8 011	319	4 %
2008	23 365	7 941	566	7 %
2009	23 883	8 554	779	9 %
2010	24 019	8 079	1 176	15 %
2011	23 980	8 970	1 262	14 %
2012	23 407	6 404	1 232	19 %
2013	23 638	6 303	1 163	18 %

Kilde: NRK

Antall sendetimer fra eksterne produksjoner vil variere og avhenge av hvilke typer bestillinger NRK gjør og hvilke behov det er i sendeskjemaet. En norsk dramaserie som «Kampen om tungtvannet» vil utgjøre en liten andel av sendeskjemaet med seks episoder på en time hver, men har stor økonomisk betydning innenfor norsk dramaproduksjon.

Eksterne produksjoner har gått fra å være en forholdsvis liten del av NRKs tilbud til at NRK i dag investerer en betydelig andel av sitt programbudsjett i produksjoner produsert av små, mellomstore og store produksjonsmiljøer over hele landet. Resultatet er at NRK har en miks av intern og ekstern produksjon og en miks som er forskjellig fra de andre TV-kanalene. De andre norske kanalene baserer en stor del av sitt innhold på innkjøpt innhold og ekstern produksjon. Unntaket er TV2 som blant annet produserer nyheter og frokost-TV internt.

Den eksterne TV-bransjen er nå større enn NRKs internproduksjon, målt i antall årsverk, minus sport og nyheter (tall fra Produsentforeningen). Totalt er det ca. 40 norske selskaper som leverer til NRK, men 87 prosent av investeringene fra NRK går til de 10 største leverandørene. Tabellen under viser andel av NRKs investeringer til ulike leverandører.

Tabell 5 Andel av NRKs investeringer fordelt på antall leverandører, 2014

Leverandører	Andel av NRKs investeringer
3 største leverandører	54 %
10 største leverandører	87 %
15 største leverandører	95 %

Kilde: NRK eksterne produksjoner

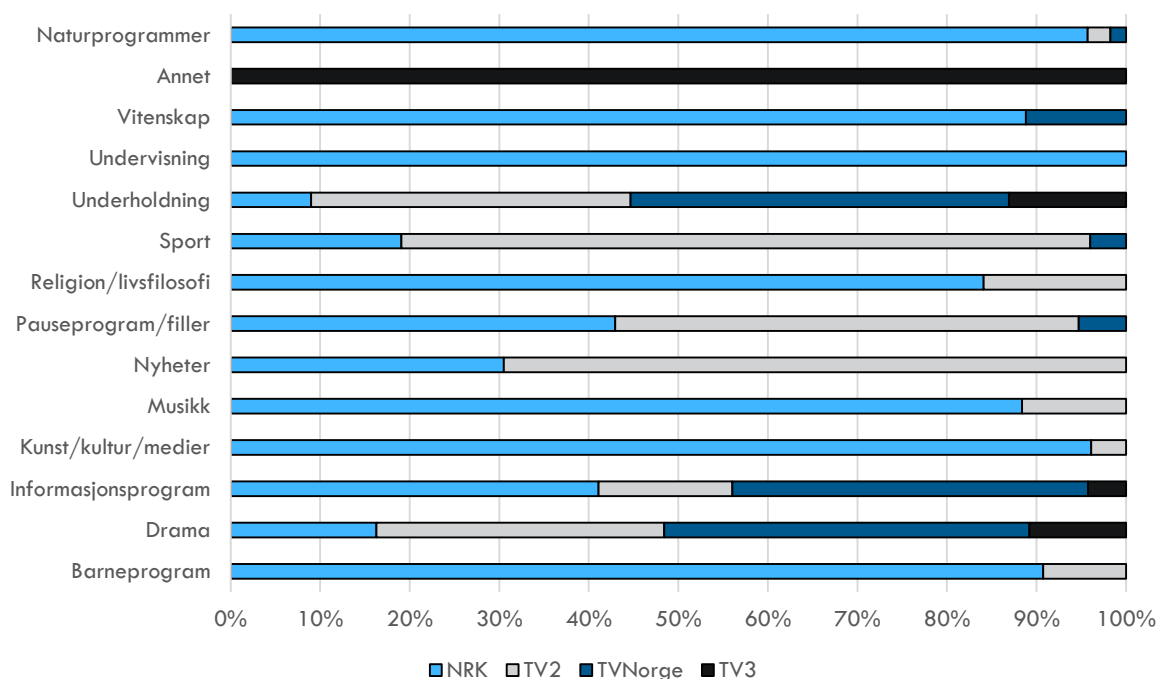
NRK har gjennom sine investeringer i eksternt innhold, bidratt til å utvikle flere konsepter som er solgt til utlandet. Eksempler på slike konsepter er «Lilyhammer» og «Stjernekamp». «Lilyhammer» er blitt en stor suksess og er tilgjengelig på strømmetjenesten Netflix og er solgt til kringkasterne i rundt 130 land.⁶ Når konsepter som NRK har bidratt til å utvikle blir solgt, får også NRK rettighetsinntekter. Slike inntekter faktureres via NRK Aktivum.

Basert på intervjuer med ulike produksjonsmiljøer har det kommet frem at NRKs eksterne produksjoner skiller seg fra andre kringkasteres produksjoner på noen områder.

Det som skiller NRKs investeringer fra de andre, er at investeringene er mer varierte og representerer en annen bredde. For eksempel er det ingen av de andre kringkasterne som investerer i innhold til barn. At NRK har en annen variasjon i sine programmer sammenlignet med de andre kringkasterne, gjenspeiles for så vidt også når man ser på programoversiktene til de ulike kanalene. Figuren under viser sjangerfordeling for de fire største norske kringkasterne (NRK, TV2, TVNorge og TV3) basert på utspilte timer på TV i 2013. Dette er sjangerfordeling av total sendetid.

⁶ Lilyhammer solgt til 130 land <http://www.nrk.no/kultur/lilyham...mer-solgt-til-over-130-land-1.10902472>

Figur 2 Fordeling av sjangre for totalt antall sendte timer for NRK, TV2, TV3 og TVNorge, 2013

Kilde: Oslo Economics og NRK Analyse. NRK= NRK1, NRK2, NRK3/Super, TV2= TV2, TV2 Zebra, TV2 Nyhetskanalen, TV2 Bliss, TV2 Sportskanalen, TV3=TV3, TVNorge= TVNorge, FEM, MAX, VOX.

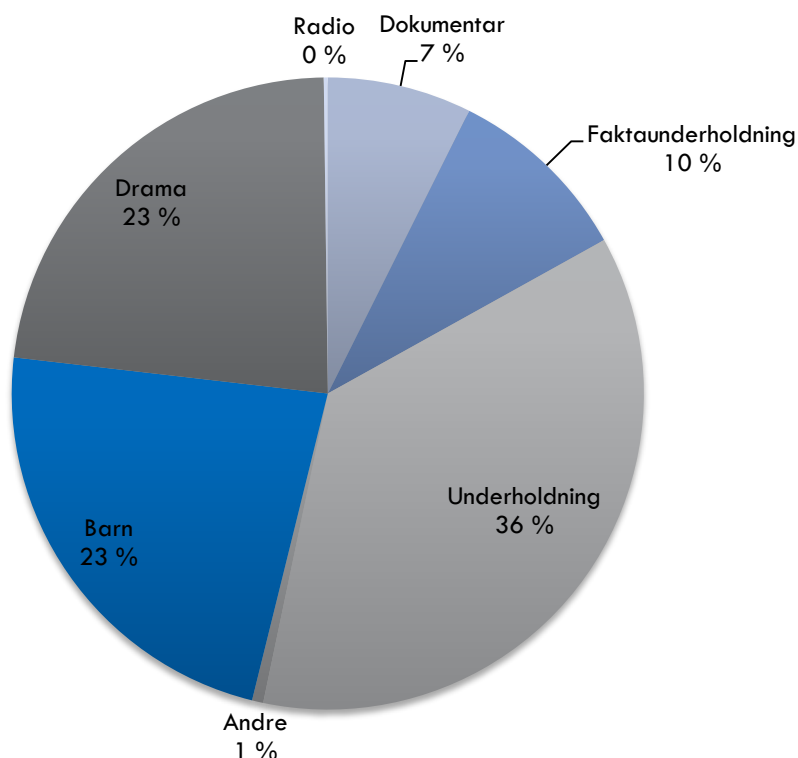
Som figuren viser er NRK tilnærmet alene om å vise sjangre som barneprogrammer, kunst/kultur/medier, musikk, religion/livsfilosofi, undervisning, vitenskap og naturprogrammer. NRKs bredde og sjangervariasjon finner man igjen når man ser på NRKs investeringer i eksterne produksjoner.

NRKs investeringer i eksterne produksjoner er hovedsakelig innenfor fem hovedkategorier:

- **Barn:** Dette er en sjanger hvor NRK er tilnærmet alene om å investere. Årlig bruker NRK ca. 50 millioner på eksterne barneproduksjoner.
- **Fakta og dokumentarer:** Årlig investerer NRK i ca. 10 filmer, og kjøper rettigheter til å vise ca. 10 program/serier
- **Underholdning:** Utgjør 36 prosent av NRKs investeringer i eksterne produksjoner og er den største eksterne sjanger-kategorien.
- **Faktaunderholdning:** Utgjør ca. 10 prosent av NRKs eksterne investeringer.
- **Drama:** Utgjør 23 prosent av de eksterne investeringene. Dramaproduksjon er relativt kostbart. NRKs årsrapport viser at NRKs interne dramaproduksjon er særlig dyr produksjon sammenlignet med hvor mye sendetid dette gir.

Figuren under viser hvordan NRKs investeringer i eksterne produksjoner fordeles på ulike sjangre.

Figur 3 NRKs investeringer i eksterne produksjoner fordelt på sjanger, tall for 2014⁷

Kilde: NRK - Eksterne produksjoner

NRK er ifølge aktørene i produksjonsbransjen, mer eller mindre alene om å bestille og produsere innhold for barn i den eksterne bransjen. Også innenfor dokumentarsjangeren er NRK tilnærmet alene. I følge en utredning om økonomien i norsk film- og tv-produksjonsbransje kommer de største bidragene til dokumentarfilmene fra TV-kanalene - rundt 42 prosent, fordelt likt mellom NRK og de kommersielle TV-kanalene.⁸ Innenfor drama-produksjon er de andre kringkasterne mer til stede. Både TV2 og TVNorge investerer i drama, men bransjen oppfatter fortsatt NRK som den viktigste aktøren.

Vi har gjennomført intervjuer med aktører i den eksterne produksjonsbransjen i Norge. Inntrykket fra disse intervjuene er at bransjen omtaler NRK som en aktør som kjøper andre konsepter og har en annen profil enn de øvrige kringkasterne. NRK kjøper også fra flere forskjellige produksjonsmiljøer enn de andre kringkasterne, og bidrar derfor til en diversifisert produksjonsbransje. For ekstern produksjonsbransje er det prestisje i det å jobbe på oppdrag for NRK. Dette skyldes NRKs betydning og posisjon i Norge og at NRK oppfattes som en ryddig oppdragsgiver.

Bransjeaktørene oppfatter videre NRK som en oppdragsgiver som kan bidra med trygghet og stabilitet for aktørene ved at det er en forutsigbarhet for at NRK vil fortsette å investere i eksternproduksjoner, hovedsakelig på grunn av lisensfinansieringen.

Produksjonsselskapene oppfatter at NRK er villig til å satse på formater som ikke er utprøvd i markedet tidligere, og er en kanal som tør å ta sjanser på spissere og mer utfordrende prosjekter, med mer dybde og substans. Aktørene har imidlertid merket at de andre kanalene har begynt å etterspørre lignede prosjekter.

NRK opplyser at de har et ønske om å «pløye dypere» i de eksterne produksjonene, ved å både involveres mer i produksjonen og utvikle ideene fra starten av. For produksjonsselskapene gir dette muligheten til å presentere andre ideer. Som offentlig finansiert allmennkringkaster, kan NRK også investere i usikre prosjekter og nye ideer som man ved første øyekast ikke nødvendigvis ser blir en suksess. Det er viktig for nyskaping i den norske

⁷ For første gang investerte NRK i tre eksterne radioproduksjoner i 2014: «Sannhetsministeriet», «Leonard Cohen» og «Håvard Rem inviterer til jul».

⁸ Økonomien i den norske film- og TV-produksjonsbransjen 2014
<http://www.ideas2evidence.com/sites/default/files/Produsentforeningen%20-%20rapport%202014%20%28ver%202%29.pdf>

produksjonsbransjen at NRK bidrar med slik kreativ risikokapital. Et eksempel på dette er dramaserien «Lilyhammer», der NRK i første sesong sto for den største delen av finansieringen av serien, mens andre aktører har stått for en større andel av finansieringen av sesong 2 og 3. Produksjonsselskapet Rubicon, som er produksjonsselskapet som har laget «Lilyhammer», mener konseptet er et eksempel på en produksjon hvor NRK satser på en ide som hadde stor risiko.

NRK har nylig signalisert at det kan bli aktuelt å øke investeringene i eksterne produksjoner.⁹ Det er blant annet varslet at NRK kan komme til å øke sin ressursbruk med om lag 100 millioner kroner. Beløpet kan variere fra år til år avhengig av hvilke ideer NRK blir tilbudt. Hovedpoenget er at NRK ønsker å gå etter de beste ideene uavhengig av om produksjonen er intern eller ekstern.

3.3 Oppsummering av NRKs effekt på produksjonsmiljøer i Norge

NRKs innhold består av internproduksjon, eksternproduksjon og innkjøp av ferdige programmer. Tabellen under oppsummerer hvordan NRKs innhold påvirker produksjonsmiljøer.

Tabell 6 NRKs effekt på produksjonsmiljøer i Norge utenfor NRK, 2014. Millioner kroner

Innhold	Beløp
Fra intern produksjon bestilt fra NRKs interne produksjonsheter*	54
Norsk produksjon bestilt fra eksterne produsenter (inkludert innkjøp av visningsrett til ferdige programmer)**	252
Sum	306

Kilde: NRK Kilde: NRK, Oslo Economics, * Her menes NRKs innkjøp fra eksterne miljøer til sin interne produksjon, **Eksterne produksjoner er for 2013

NRKs samlede effekt på produksjonsmiljøer i Norge var i 2014 på litt over 306 millioner kroner. En rapport fra 2014 som ser på økonomien i den norske film- og TV-produksjonsbransjen¹⁰ viser at den samlede omsetningen i norsk film- og TV-produksjonsbransje var 2 268 millioner kroner i 2012. Dersom det legges til grunn at nivået er omtrent det samme i dag som i 2012, består NRKs bidrag for om lag 13 prosent av den samlede omsetningen i bransjen. Det største bidraget fra NRK er fra eksterne produksjoner som står for nesten 80 prosent av bidraget fra NRK.

4. Norske musikere

I følge NRKs vedtekter § 14 skal NRK formidle norsk musikk. Minst 35 pst. av musikken som spilles skal være norsk, med vekt på norskspråklig og/eller norskkomponert musikk. Vedtektene sier videre at NRK skal holde et fast orkester som dekker et bredt repertoar fra underholdningsmusikk til symfonisk musikk.

Medietilsynet har i sin allmennkringkastingsrapport dokumentert at i 2013 hadde P1 en norskandel på 42 prosent, og i P2 og P3 er andelene henholdsvis 29 og 37 prosent.

I formidlingen av den norske musikken skal norskspråklig og/eller norskkomponert musikk vektlegges. Av den norske musikken som spilles er andelen norsk på norsk i P1 på 68 prosent, i P2 er den på 21 prosent og i P3 på 27 prosent. Når det gjelder hvor stor andel av den norske musikken som spilles på NRK som er komponert i Norge, fordeler andelen norskkomponert musikk seg med 93 prosent i P1, 66 prosent i P2 og i 97 prosent i P3. NRK forklarer andelen i P2 med at kanalen sender mange klassiske konserter med norske utøvere som spiller utenlandskomponert musikk.¹¹

⁹ <http://www.nrk.no/kultur/nrk-skjal-ha-flere-eksterne-tv-produksjoner-1.12003415>

¹⁰ Økonomien i den norske film- og TV-produksjonsbransjen 2014, Ideas to evidence.

[http://www.ideas2evidence.com/sites/default/files/Produsentforeningen%20-%20rapport%202014%20\(ver%202\).pdf](http://www.ideas2evidence.com/sites/default/files/Produsentforeningen%20-%20rapport%202014%20(ver%202).pdf)

¹¹ Medietilsynets allmennkringkastingsrapport for 2013

http://www.medietilsynet.no/Documents/Allmennkringkasting/MD_AKR_2013_WEB_NY.pdf

Tabellen under er hentet fra NRKs årsrapport for 2013 og viser andel norsk musikk som er spilt på NRK P1, P2 og P3.

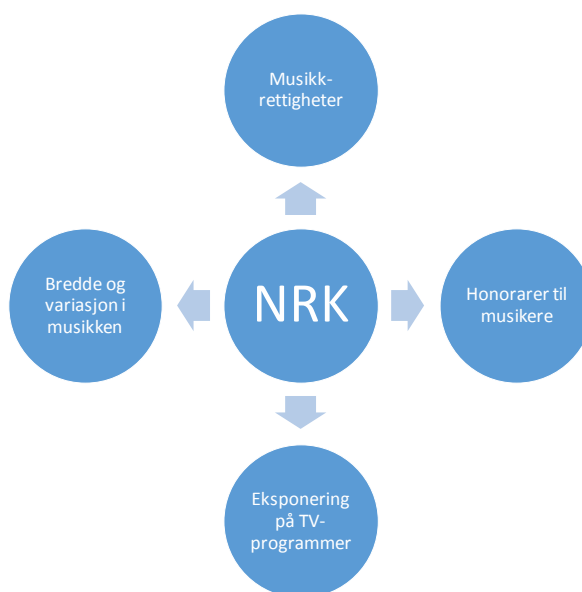
Tabell 7 Norsk musikk på radio, andel i prosent på NRKs radiokanaler i 2013.

	Norsk språk	Norsk utøver	Norsk komponist/tekstforfatter	Andelen norsk musikk	Musikkandel
NRK P1	26	40	39	42	51
NRK P2	6	28	19	29*	25
NRK P3	10	36	36	37	72

Kilde: NRK Statistikk, NRKs årsrapport 2013, * På NRK P2 spilles det mye instrumentalmusikk (jazz, klassisk, folkemusikk) uten vokal. Det påvirker norskandelen på kanalen.

Vi vil i dette kapitlet redegjøre for hvordan NRKs aktiviteter bidrar til verdi for norske musikere. Figuren under viser hvordan NRK bidrar til verdi for norske musikere.

Figur 4 NRKs effekter på norske musikere

Kilde: Oslo Economics

Vi vil under redegjøre for de fire effektene; musikkrettigheter, honorarer, eksponeringsverdi og verdien av bredde og variasjon i musikktilbudet fra NRK.

4.1 Rettighetsinntekter

NRK bidrar til verdi for norske musikere gjennom at NRK betaler for musikkrettighetene for musikk som spilles på radio og TV. Musikkrettighetene er fordelt i ulike organisasjoner. De største organisasjonene er TONO og GRAMO.

TONO representerer tekstforfatterne og komponistene, samt musikkforleggerne. TONO er eid av Norsk Komponistforening, Norsk forening for komponister og tekstforfattere (NOPA) og Norsk Musikkforleggerforening. NRK betaler ca. (u. off)¹² hvert år til TONO. TONO fordeler pengene videre til norske og internasjonale rettighetshavere. Basert på informasjon fra TONOs årsrapporter det ca. 40 prosent av rettighetsinntektene som fordeles videre til utlandet.¹³ Basert på denne fordelingen har vi anslått at anslagsvis (u.off) millioner kroner av rettighetene fra NRK til TONO går til norske aktører.

¹² Vi har tatt ut opplysninger om hva NRK betaler til de ulike rettighetsorganisasjonene fordi disse er et resultat av forhandlinger mellom partene. Disse opplysningene er presentert på et mer aggregert nivå under

¹³ http://www.tono.no/wp-content/uploads/2014/06/TONO-aarsrapport_2013.pdf

GRAMO representerer plateselskapene og musikerne. Plateselskapene er igjen organisert i ulike grupper, hvor IFPI representerer internasjonale plateselskaper og FONO representerer norske plateselskaper. Musikerne er organisert i GRAMART, Norsk Artistforbund og MFO. NRK betaler ca. (u. off) millioner kroner i året til GRAMO. GRAMO fordeler deretter midlene til plateselskapene og musikerne, hvor halvparten går til plateselskapene og halvparten til musikere.

Selv om norskandelen i NRK er høy, spilles det også en god del internasjonal musikk. For å finne ut hvor mye av rettighetene til GRAMO som går videre til norske musikkaktører har vi vært i kontakt med GRAMO som forvalter rettighetene. GRAMO får årlig inn om lag 90 millioner fra kringkastere. Andelen som går fra GRAMO til norske musikere varierer litt fra år til år, men fra 2009 til 2013 lå utbetalingene til norske utøvere mellom 48 og 51 prosent. Basert på denne fordelingen, har vi anslått at NRK betaler ca. (u.off) millioner hvert år til norske musikkaktører.

Videre betaler NRK ca. 20 millioner hvert år til Fond for utøvende kunstnere (FFUK). Beløpet betales via GRAMO og bestemmes av en fordelingsnøkkel som sier noe om andel musikk som spilles på NRK som er «vernet»¹⁴. Om lag 70-80 prosent av musikken som avspilles på NRK er vernet, og da er beløpet for den ikke-vernede delen beregnet til 20 millioner kroner, som betales til fondet. FFUK deler ut stipender til norske musikere og norske utøvere, og om lag halvparten går til utøvere og halvparten til produsenter som kan være plateselskap og også frittstående produsenter.

Når det gjelder innholdsrettigheter på TV, må NRK betale for innkopiering, dvs. retten til å kunne blande lyd og bilde. Dette er en rettighet som musikkprodusentene har enerett til, og som det derfor må betales et vederlag for. Det er produsentforeningen IFPI som står for om lag 60-70 prosent av musikken som brukes på TV, og NRK betaler ca. (u.off) millioner kroner i året for rettighetene. I tillegg betaler NRK et vederlag for å kunne sende og avspille radioprogrammer on-demand, som er på ca. (u.off) millioner kroner i året.

Til de norske produsentene (FONO) betaler NRK ca. (u.off) millioner kroner i året i innkopierings- og on-demand-rettigheter.

I tillegg til disse rettighetsorganisasjonene betaler NRK også (u.off) kroner i året til produksjonsmusikkforlag, men disse pengene går i all hovedsak til internasjonale rettighetshavere.

Summert betaler NRK alene årlig over 170 millioner kroner i rettighetsvederlag til de ulike rettighetsorganisasjonene. De ulike vederlagene og fordelingen videre til norske aktører er oppsummert i tabellen under.

Tabell 8 Musikkrettigheter fra NRK og bidrag til norske musikere, anslag, millioner kroner

	Musikkrettighetsbetaling fra NRK totalt	Musikkrettighetsbetaling fra NRK til norske aktører
GRAMO	(u.off)	(u.off)
TONO	(u.off)	(u.off)
FONO	(u.off)	(u.off)
Fond for utøvende kunstnere	20	20
IFPI (rettigheter på TV)	(u.off)	(u.off)
Totalt	174	101

Kilde: NRK, samt informasjon fra rettighetsorganisasjonene

Som tabellen viser betaler NRK litt over 170 millioner kroner i året i musikkrettigheter. Nesten 60 prosent går videre til norske aktører, beregnet til 101 millioner kroner. Resten går til internasjonale produsenter og rettighetshavere.

¹⁴ «Vernet» musikk er musikk som produsert i land som har signert Romakonvensjonen. Romakonvensjonen er en traktat som etablerer et internasjonalt vern for utøvende kunstnere (musikere, skuespillere m.m.), fonogramprodusenter (produsenter av lydopptak) og kringkastingsvirksomheter, mot forskjellige former for utnyttelse av deres innsats. USA har for eksempel ikke signert denne traktaten.

4.2 Honorarer til norske musikere

NRK betaler ulike typer honorarer til norske musikere. For eksempel vil en artist som spiller i et program, som en hovedregel få et honorar for opptredenen. Honorarene reguleres som oftest i artistenes oppdragskontrakter med plateselskapene. NRK forhandler direkte med management og plateselskap rundt hver artist, og honoraret varierer fra artist til artist ut ifra oppdragets størrelse.

Tabellen under oppsummerer honorarer som NRK betalte til musikere i 2014.

Tabell 5 NRKs betaling av honorarer til musikere i 2014 i tusen kroner

Musikkhonorarer fra NRK	Beløp	Beskrivelse
Honorarer fra kulturavdelingen		
TV-Musikk, konsertopptak	400	Honorarer til akkompagnatører, dirigenter andre medvirkende
Liveopptak	190	Honorar til noteleie, kor, dirigenter, musikere, dansere og koreografi
Musikktilbudet i P2	1 670	Musikkopptak og honorarer til eksterne
NRK Klassisk	350	Honorarer til eksterne programledere og musikere
Honorarer fra underholdningsavdelingen	3 900	
Honorarer fra P3	132	
Andre musikkhonorarer betalt fra NRK*	3 358	
Sum betaling av musikkhonorarer fra NRK	10 000	

Kilde: NRK kulturavdelingen, underholdningsavdelingen, P3 og økonomiavdelingen

*Beløpet er basert på en systemanalyse for hele NRK som viser et årlig regnskapsført forbruk av musikere på i overkant av 10 millioner kroner, beløpet er deretter fratrukket beløpene fra kultur, underholdning og P3.

I tillegg betales det beløp fra NRK til musikere i forbindelse med interne produksjoner. Dette er beløp til komponister og artister, managere, arrangører og lignende. Beløpene er oppsummert i tabellen under.

Tabell 9 Betaling til musikere fra interne produksjoner i tusen kroner

Musikkbidrag fra interne produksjoner	Beløp
NRK Drama	387
Radioteateret	350
Underholdningsavdelingen	1 555
Sum tilleggsbidrag fra interne produksjoner	2 292

Kilde: NRK kulturavdelingen og underholdningsavdelingen

4.3 Eksponeringsverdi

NRK inviterer ofte norske artister for å intervju dem og for at de kan spille konserter i studio. I tillegg til at det betales et honorar, er det en verdi i at artisten får eksponering på TV-skjermen, ofte i beste sendetid.

Eksponeringsverdien er vanskelig å anslå, og vil avhenge av sendetidspunkt og tid på skjermen. Det vil også avhenge av hvilke låter som spilles og om artisten har et album å selge.

Mediebyrået Carat har i en avisartikkel anslått at verdien av eksponering på programmet «Sommeråpent» i 2014, hadde en kommersiell verdi på inntil en halv million kroner.¹⁵ Metoden tok utgangspunkt i at artisten fikk seks minutter eksponering hver kveld. Sommeråpent sendes i beste sendetid, noe som vil påvirke verdien på tiden. Skulle man kjøpt seks minutter reklame med samme antall seere ville dette kostet mellom 250 000 og 500 000 per gang avhengig av kundens rabattvilkår. Som regel er en TV-reklame ca. 30 sekunder, og man ville aldri kjøpt en reklame som varte i seks minutter. I tillegg påvirker en artist de samme menneskene i samme tid, og har størst verdi det første minuttet. Dette vil nedjustere verdien. I tillegg er det de samme menneskene som ser på Sommeråpent hver gang, som også vil nedjustere anslaget. Carat landet på at et seks minutter langt innslag på Sommeråpent i 2014 hadde en kommersiell verdi på rundt 150 000 kroner per program. I dette programmet var det seks artister som fikk spille seks minutter hver, tre kvelder i uken i beste sendetid i Sommeråpent. For den enkelte artist vil eksponeringsverdien dermed være svært stor.

NRK eksponerer norske musikere på ulike måter. For eksempel er NRK til stede på en rekke norske festivaler og gjør opptak som sendes på radio. I 2014 gjorde NRK opptak på 24 musikkfestivaler i Norge, med stor variasjon i sjangere fra klassisk til jazz, kor og korps, og pop og rock.

4.4 NRK viser bredden i norsk musikk

NRK har gjennom vedtektene¹⁶ i oppgave å vise bredden i norsk musikk, og vil således bidra til å eksponere en rekke artister i norsk musikkbransje i ulike sjangre. Verdien av at NRK spiller et bredt utvalg av musikk er vanskelig å tallfeste. Verdien vil først og fremst være for enkeltartister som ikke ville blitt løftet frem om ikke NRK hadde gjort det.

Eksempler på hvordan NRK eksponerer bredden i musikkbransjen er blant annet NRK P3s musikkgallo P3 Gull som er P3s egen musikkpris som skal hylle den beste norske P3-musikken. Ett annet eksempel er NRK P3 Urørt som er et nettsted hvor uetablerte norske artister og band kan promotere musikken sin, slik at man kan høre og laste den ned gratis. Urørt-redaksjonen finner frem til de beste låtene og spiller de på NRK P3.

Hvert år plukkes et utvalg av Urørt-artistene (de siste årene 5 artister) fra nettstedet ut til Urørtfinalen, hvor årets Urørt blir kåret. Utvelgelsen gjøres av Urørtredaksjonen og musikkjournalister i P3. Vinneren kåres av publikum og en fagjury under et finaleshow og vinneren mottar en pengepremie. I tillegg blir vinnerlåta listet på P3s spillelister, og artisten får spillejobber på flere av de største festivalene i Norge.

Ett annet eksempel på hvordan NRK viser bredden i norsk musikk er NRKs eget orkester, Kringkastingsorkestret (KORK). NRK er gjennom vedtektene § 14, punkt f pliktig til å ha et eget orkester. KORK er et orkester på høyt internasjonalt nivå. Samtidig er det et fleksibelt orkester, som spiller alt fra det symfoniske repertoaret og samtidsmusikken, til pop, rock, jazz og folkemusikk. Blant siste års samarbeidspartnere var Kaizers Orchestra, Mari Boine, Jarle Bernhoft, Diamanda Galàs, René Fleming, Andrew Manze, Anna Netrebko, Gregory Porter m. fl. Hvert år spiller KORK med de store stjernene på Nobel-konserten som sendes til millioner av seere verden over.

Kroneverdien av at NRK har et eget orkester er utfordrende å tallfeste. Først og fremst er det en verdi for musikerne som er ansatt i orkesteret. Om alle musikerne hadde hatt et tilsvarende alternativ og arbeidsgiver dersom ikke KORK eksisterte er vanskelig å vite. Tabellen under viser NRKs årlige kostnader til å drifte KORK som går til eksterne.

¹⁵ <http://www.dn.no/etterBors/2014/07/17/2159/Medier/far-tre-kvelder-i-beste-sendetid>

¹⁶ Se for eksempel § 14, punkt f hvor det står at NRK skal formidle norsk kultur og en bred variasjon av norske kunstuttrykk fra mange ulike kunstnere, uavhengige miljøer og offentlige kulturinstitusjoner.

Tabell 10 NRKs eksterne kostnader av KORK i 2014 i tusen kroner

Aktivitet	Kostnad
Vikarer	3 000
Solister	1 220
Dirigenter	2 600
Ekstramusikere	1 026
Noteleie/Arrangementer	1 175
Bestillingsverk	410
Instrumentreparasjoner/vedlikehold	500
Reiser/hotell	616
Markedsføring	500
Musikerbehandling	60
Totale eksterne kostnader for KORK	11 107

Kilde: NRK kulturavdelingen

Som tabellen viser, var NRKs eksterne kostnader av KORK over 11 millioner kroner i 2014. Dette dekker alt fra musikere, instrumenter, reiser, markedsføring og arrangementer. I tillegg kommer andre effekter av KORK, som ikke så lett lar seg tallfeste. Som ovennevnt er KORK fylt med klassiske instrumentalister som spiller alt fra det symfoniske repertoaret og samtidsmusikken, til pop, rock, jazz og folkemusikk. NRK bidrar således med å vise hvordan musikk kan presenteres på ulike måter, herunder at et klassisk orkester kan spille musikk som for eksempel tradisjonelt ligger innenfor rockesjangeren.

NRK opplyser at de stadig finner nye måter for å vise publikum verdien av KORK. Det siste eksempelet er TV-programmet «da KORK kom til bygda», som er et program som er en musikalsk satsing fra NRK. Målet med programmet er at TV-seerne skal begeistres av bygdas engasjement og lokal dugnadsånd, og at store drømmer og nye talent skal løftes opp og fram av KORK. Ettersom orkestret er hele landets orkester, er ønsket å gi lokale talenter sjansen til å spille med noen av Norges beste musikere, og samtidig utfordre KORK-musikerne innen ulike sjangre i håp om at det kan føre til noen overraskende musikalske møter.

Gjennom å eksponere og spille et bredt utvalg av norsk musikk og sjangre bidrar NRK til at befolkningen og publikum blir utsatt for et kulturmangfold som må anses som en verdi for norsk kultursektor. Intervjuer med representanter fra norsk musikkbransje understreker at det er en verdi for norske artister at det er en allmennkringkaster som både i sine vedtekter og i NRK-plakaten har fokus på, og spille, norsk musikk på alle flater. Når FM-nettet slukkes fra 2016, og de andre radiokanalene ikke lenger er forpliktet av konsesjonsavtaler, vil NRK ha en spesielt viktig rolle med å ivareta rollen med å spille norsk musikk.

5. Forfattere

I henhold til vedtektene § 14 skal NRK styrke norsk språk, identitet og kultur. I dette ligger norsk litteratur. I NRK er det gjort redaksjonelle grep for å samle litteraturreporterne fra radio, tv og nett til én stor redaksjon. Medietilsynet påpeker for eksempel i sin allmennkringkastingsrapport at det har ført til at det presenteres mer litteraturstoff.¹⁷

Det finnes eksempler på en rekke programmer på radio og TV som handler om språk, litteratur og bøker. Verdien av at NRK viser slike programmer er vanskelig å tallfeste. I enkelte tilfeller får forfattere som deltar på programmer et honorar. Det er også slik at eksponering i programmer som «Brenner og bøkene» vil gi en eksponeringsverdi for en forfatter og være god reklame i forbindelse med lansering av en bok. NRKs kulturavdeling opplyser at det betales honorarer til forfattere/poeter på ca. 315 000 kroner.

Forfatterforeningen har gitt innspill på at NRKs aktiviteter bidrar til verdi for norske forfattere, og i mye større grad enn kommersielle tv- og radiokanaler. Bidraget består av god presentasjon av et stort utvalg bøker gjennom anmeldelser og bokprogrammer på radio og tv. P2-lytternes romanpris har blitt viktig for grundigere presentasjon av et større utvalg av årets bøker, og virker lesestimulerende. Inntrykket er at NRK tar et langt større ansvar for bruk og omtale av litteratur i sine sendinger enn andre kringkastere. Innspillet er at Bokprogrammet på TV og NRK P2s faste programposter for litteratur, der et stort utvalg av litteraturen blir presentert og omtalt, er viktige, og det pekes på at ikke bare prisvinnende eller bestselgende bøker blir omtalt.

Forfatterforeningen opplever en nedprioritering av litteraturstoff i enkelte andre medier, noe som gjør NRK enda viktigere. Uten at foreningen har konkrete tall på det, antas det at forfatternes inntekter fra opplesninger og avspilling av innleste verker i radio går ned, i og med en nedprioritering av dette i NRK radio, der det ser ut til at en større del av sendeflaten satt av til litteratur brukes til redaksjonelt litteraturstoff som anmeldelser og samtale om litteratur.

Manusforfatterne er en stor forfattergruppe som NRK bidrar til verdiskaping hos. Vi har behandlet manusforfatterne over i kategorien produksjonsmiljøer. Tall fra NRK viser at det årlig betales nesten 14 millioner kroner til eksterne manusforfattere i forbindelse med interne produksjoner i NRK. Det er Dramatikerforbundet som organiserer og representerer manusforfatterne i Norge. Dramatikerforbundet mener at NRK har vært veldig viktig, og er fortsatt veldig viktig for dramatikere og forfattere i Norge.

Det er spesielt NRKs produksjon av drama som bidrar til manusforfattere i Norge. En dramaserie har et volum som det er vanskelig å finne igjen i andre produksjoner, for eksempel nevnes det at en dramaserie kan være 3-4 filmer i volum. Inntekten fra NRK har over tid blitt viktigere og viktigere for manusforfatterne ettersom inntekten fra dvd-salg og kino går ned. Samtidig bestiller NRK mer og ser at det har en verdi å lage denne typen produksjoner.

I følge Dramatikerforbundet skiller NRK seg fra de andre kringkasterne på flere områder. En forskjell er at NRK i stor grad inviterer folk til å komme inn og «pitche» ideer for NRK. NRK overlater ideene til manusforfatterne i stedet for å finne ut ideene selv. Det gjør at manusforfatterne får en frihet som igjen gir gode ideer og produksjoner. NRK har vilje og mulighet til å ta risiko for å ta imot ideer fra omverden og lage produksjoner av dem. Eksempler på produksjoner som er skrevet av eksterne manusforfattere er dramaserien «Kampen for tilværelsen», julekalenderen «Julekongen» og underholdningsprogrammet «Side om side». Dramatikerforbundet påpeker samtidig at NRK er veldig bevisst sin rolle som allmennkringkaster, men at denne rollen nå er under press fordi NRK opplever stadig økende konkurranse fra de andre kringkasterne. Dette er ifølge Dramatikerforbundet en utfordring for NRK.

En annen gruppe som hvert år mottar betydelige summer fra NRK, er undertekstere. Hvorvidt undertekstere faller inn under kategorien «kultursektoren» er vanskelig å vurdere. Undertekstere besitter språkforståelse og formuleringsevne samt evne til å formidle, og mange undertekstere er språkutdannet.¹⁸ I følge NRK betales det 42 millioner kroner i honorarer til eksterne tekstere.

¹⁷ Medietilsynets allmennkringkastingsrapport for 2013

¹⁸ <http://www.navio.no/1224153/>

Tabell 11 NRKs honorarer til forfattere og undertekstere i 2014 i tusen kroner

Aktivitet	Sum
Honorarer til forfattere	315
Honorarer til undertekstere*	42 000
Sum	42 315

Kilde: NRKs kulturavdeling og økonomiavdeling, * Beløp til undertekstere er for 2013, anslått å være likt for 2014

6. Utøvende kunstnere

NRK har egne, faste program viet til samtidskunst, visuell kunst, scenekunst og musikk. Medietilsynet skriver i sin allmennkringkastingsrapport at kultursjangre ofte har et smalere publikumspotensial, men er likevel en del av NRKs faste tilbud. For eksempel, når språkåret 2013 hadde feiring av det språklige mangfoldet i Norge som tema, dekket NRK med serien «Dialektriket». Den tok for seg nordmenns forhold til norske dialekter og samlet i tillegg inn dialektord på nrk.no. I anledning 120 årsjubileet for Edvard Munchs fødsel viet NRK en hel dag på P2 og en hel sending av «Hovedscenen» på NRK2 til Munch, i tillegg til enkeltstående dokumentarer om temaet.¹⁹

Hovedscenen er et annet eksempel på et program som dekker flere typer utøvende kunstnere. Hovedscenen er en programpost på NRK2, som blir brukt til å sende opera, ballett, klassisk musikk og lignende programmer. Ett annet eksempel er programmet «Nasjonalgalleriet» som er NRKs program om visuell kultur. Programmet oppsøker, samler og analyserer det som skjer på alle de visuelle frontene i dagens samfunn og skal servere publikum med det mest spennende som skjer innen visuelle kulturuttrykk.

NRK bidrar til direkte verdiskaping for utøvende kunstnere på ulike måter. Ett direkte bidrag er som nevnt over NRKs bidrag til Fond for Utøvende kunstnere (FFUK). Her bidrar NRK med ca. 20 millioner i året, hvor om lag halvparten går til norske musikere. Videre bruker NRK dansere i flere av sine produksjoner, for eksempel ble det i 2014 brukt over 800 000 kroner på å leie inn dansere i forbindelse med produksjon av underholdningsprogrammer i NRK.

NRK bidrar også til verdiskaping for andre utøvende kunstnere ved å betale ulike rettigheter. NORWACO er en opphavsrettsorganisasjon som inngår avtaler om sekundær utnyttelse av lyd og levende bilder. Vederlag som kreves inn går tilbake til rettighetshaverne og er med å legge grunnlaget for nye produksjoner. Norwaco er en paraplyorganisasjon. De 34 organisasjonene som er medlemmer, representerer 60 000 individuelle rettighetshavere - opphavsmenn, utøvende kunstnere, fotografer og produsenter. Tidligere stanset innviklede rettigheter gjenbruken av noen av tidenes mest populære serier på NRK. En ny avtale mellom NRK og Norwaco sikret fra 1. januar 2014 at publikum fikk tilgang til alt NRK har produsert eller finansiert siden 1960.²⁰ Alle programmene skal ligge tilgjengelig på NRKs nettsider, samtidig som NRK arbeider med å digitalisere arkivene. Arkivavtalen gjelder bare NRKs egne produksjoner, dvs. produksjoner som er produsert for kringkasting i NRKs kanaler, og som helt eller delvis er finansiert av NRK. Produksjonene må være kringkastet før 1.1.1997. NRK betaler årlig ca. (u.off) millioner kroner til NORWACO, summen fordeles videre til ulike rettighetshavere.

BONO er en annen rettighetsorganisasjon. BONO er den norske opphavsrettsorganisasjonen på billedkunstområdet som tilrettelegger for enkel lisensiering av rettigheter og bistår kunstnere. NRK og BONO inngikk ved årsskiftet 2013/2014 en rammeavtale om bruk av kunstverk i NRKs produksjoner.²¹ Avtalen gir NRK muligheten til å produsere og vise programmer med kunstverk på en enklere måte og i et større omfang enn tidligere og forholdene er derved lagt til rette for økt bruk av kunstverk og styrket formidling av kunst i NRK. Avtalen, som i første omgang løper til 2016, innebærer at opphavsmenn og rettighetshavere vil motta vederlag når NRK benytter deres verk i sine produksjoner og fremfører disse i kringkasting og på nett. BONO er godkjent av Kulturdepartementet som avtalelisensutløsende organisasjon for kringkasting. Avtalen innebærer derfor at NRK kan kringkaste verk av samtlige norske og utenlandske billedkunstnere og andre opphavsmenn på billedsiden. Avtalen omfatter også NRKs bruk av verk på nett av opphavsmenn BONO representerer direkte eller

¹⁹ Medietilsynets allmennkringkastingsrapport for 2013

²⁰ <http://www.norwaco.no/NRK-Arkiv/Om-avtalen>

²¹ http://www.bono.no/vare_tjenester/lisensiering_avtaler_nrk/

etter fullmakt. NRK skal etter avtalen rapportere til BONO slik at vederlagene kan fordeles individuelt på bakgrunn av faktisk bruk. Dette vil bli supplert med BONOs egen gjennomgang og kontroll. Den enkelte opphavsmann/rettighetshaver vil også selv kunne melde fra til BONO om bruk dersom man oppdager at dette ikke er registrert. NRK opplyser at de i 2014 betalte (u.off) millioner kroner i rettighetsvederlag til BONO. Summen fordeles videre til rettighetshaverne etter at det trekkes fra et administrasjonsfradrag som går til å dekke BONOs kostnader av å forvalte rettighetene for rettighetshaverne.

Tabellen under oppsummerer det NRK brukte på utøvende kunstnere som dansere, rettigheter til Norwaco og BONO.

Tabell 12 NRKs bidrag til utøvende kunstnere i 2014 i tusen kroner

Aktivitet	Sum
Bruk av dansere i interne produksjoner	818
Honorar til billedkunstnere	35
Rettigheter til Norwaco	u.off
Rettigheter til BONO	u.off
Sum bidrag til utøvende kunstnere	19 853

Kilde: NRK underholdningsavdelingen, økonomiavdelingen

Totalt brukte NRK nesten 20 millioner på aktiviteter som berører utøvende kunstnere i 2014, der størstedelen er rettigheter til Norwaco og Bono.

7. Oppsummering

I denne rapporten har vi beskrevet og verdsatt NRKs rolle og bidrag til norsk kultursektor. Mandatet for utredningen har vært å analysere i hvilken grad og hvordan NRKs interne og eksterne produksjoner bidrar til verdi for norske produksjonsmiljøer, samt i hvilken grad og hvordan NRKs aktiviteter bidrar til verdi for norske musikere, forfattere og andre utøvende kunstnere.

Våre analyser er basert på intervjuer og innspill fra ulike personer i NRK og eksternt i bransjen. Flere av effektene vi har funnet kan verdsettes i kroner. Andre effekter er det vanskelig å verdsette i kroner, og er derfor belyst med beskrivelser.

Tabellen under oppsummerer effektene som er verdsatt i kroner.

Tabell 13 NRKs bidrag til kultursektoren utenfor NRK, for 2014*. Millioner kroner

Aktivitet	Verdi
Fra intern produksjon bestilt fra NRKs interne produksjonsenheter**	54
Norsk produksjon bestilt fra eksterne produsenter (inkludert innkjøp av visningsrett til ferdige programmer)	252
Sum norske produksjonsmiljøer	306
Musikere (rettigheter og honorarer, inkl. KORK)	114
Forfattere og undertekstere (honorarer)*	42
Andre utøvende kunstnere (rettigheter og honorarer)	20
Sum bidrag fra NRK	482

Kilde: NRK, Oslo Economics, GRAMO og TONO. * Eksterne produksjoner og undertekstere er for 2013, ** Her menes NRKs innkjøp fra eksterne miljøer til sin interne produksjon

Som tabellen viser er det årlige bidraget fra NRK på litt over 480 millioner kroner. Det er NRKs innkjøp av eksterne produksjoner som bidrar til den største delen av denne verdiskapingen. Sammen med interne produksjoner og ferdig innkjøpte programmer er bidraget fra NRK til norske produksjonsmiljøer over 300 millioner kroner i året. I forhold til den totale omsetningen i bransjen for TV-produksjon står bidraget fra NRKs interne og eksterne produksjoner for ca. 13 prosent av omsetningen i bransjen.²²

NRKs interne produksjoner bidrar til verdiskaping for over 50 millioner kroner i året, som fordeles på manusforfattere, regissører, skuespillere og andre medvirkende til blant annet interne drama og underholdningsproduksjoner.

NRKs forpliktelse til å ha en høy norskandel i musikken som spilles, innebærer at en høy andel av musikkrettighetene som betales til musikere går til norske musikere. Sammen med betaling av honorar og Kringkastingsorkesteret har vi beregnet at NRK årlig bidrar med ca. 120 millioner kroner til norske musikkaktører.

Når det gjelder forfattere og andre utøvende kunstnere er bidraget fra NRK henholdsvis ca. 42 og 20 millioner kroner, som består av honorarer og rettighetsbetalinger.

I tillegg til effektene som kan beregnes i kronestørrelser, bidrar NRK med verdier som ikke enkelt kan måles i kroneverdier. Disse effektene er oppsummert under.

²² Økonomien i den norske film- og TV-produksjonsbransjen 2014

<http://www.ideas2evidence.com/sites/default/files/Produsentforeningen%20-%20rapport%202014%20%28ver%202%29.pdf>

Det kan tenkes at NRKs andel er noe lavere hvis det også ses i forhold til dokumentarfilmbransje og filmbransje i tillegg til TV-produksjonsbransje

- NRK stimulerer bredden i norsk ekstern produksjonsbransje
 - NRK kjøper inn varierte sjangre fra ekstern bransje
 - NRK satser på uprøvde prosjekter med risiko
 - NRK er en forutsigbar og stabil inntektskilde
- Eksponeringsverdier
 - For norske musikere, også ukjente unge artister
 - Eksponering av varierte musikksjangre
 - For forfattere for eksempel i forbindelse med nylansering av bøker
- NRK bidrar til kultur-eksport

oslo**economics**

www.osloeconomics.no

post@osloeconomics.no
Tel: +47 21 99 28 00
Fax: +47 96 63 00 90

Besøksadresse:
Dronning Mauds Gate 10
0250 Oslo

Postadresse:
Postboks 1540 Vika
0117 Oslo